

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра соціальної педагогіки

Силабус навчальної дисципліни

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Назва курсу	Методологія наукових досліджень у галузі соціальної роботи
Веб-сайт для курсу	http://do1.luguniv.edu.ua/
Мета й завдання курсу	<p>Мета – сформувати професійні компетентності, які стосуються оволодіння методологією і методами досліджень у галузі соціальної роботи на теоретичному, технологічному та практичному рівнях.</p> <p><i>Завдання курсу:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• формування системних знань про різноманітні теорії, концепції, технологію планування і здійснення досліджень у галузі соціальної роботи; підходи визначення експериментальних баз та вибіркової сукупностей; математичні методи статистичної обробки даних експерименту; систему і структуру наукових і соціальних установ, закладів і організацій;• здійснення організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних, поетапного проведення наукового дослідження в галузі соціальної роботи, збору й аналізу наукових фактів;• формування умінь кваліфікованого аналізу, відбору змісту, необхідного для наукового самовизначення; користування комплексу методів наукових досліджень, формулювання і вирішення завдань, що виникають в ході науково-дослідної та практичної діяльності; оформлення й інтерпретації результатів дослідження в галузі соціальної роботи; оцінки меж і можливих ризиків їх впровадження в освітньому і соціокультурному середовищі, подальших перспектив, організації наукових гуртків студентів і керування їх діяльністю;• презентування науковому співтовариству експериментальних досягнень у вигляді наукових статей, доповідей, мультимедійних презентацій відповідно до прийнятих стандартів і форматів професійного співтовариства, активної участі у науковій дискусії.
Тривалість курсу	6 кредитів, 180 годин Лекції – 24 год. (денна форма навчання), 12 год. (заочна форма навчання) Практичні заняття – 24 год. (денна форма навчання), 12 год. (заочна форма навчання) Самостійна робота – 132 год. (денна форма навчання), 156 год. (заочна форма навчання)
Результати навчання	Вивчення курсу сприяє набуттю: <i>Загальних компетентностей:</i> <ul style="list-style-type: none">• Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.• Здатність до набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичного аналізу інформації,

	<p>управління науковими проєктами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності, дотримання принципів академічної доброчесності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатність генерувати нові ідеї (креативність). • Здатність до ініціювання та втілення інновацій для інтеграції науки і практики, розв'язання суспільно значущих проблем. <p><i>Спеціальних компетентностей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатність до пошуку, самостійного відбору та обробки наукової інформації й емпіричних даних. • Здатність до використання загальнонаукових та спеціальних методів досліджень, які спрямовані на пізнання досліджуваних явищ та соціальних процесів. • Здатність формулювати наукову проблему, розробляти концептуальні засади, висувати робочі гіпотези досліджуваної проблеми, обирати методи наукового дослідження у сфері соціальної роботи. • Здатність розробляти та застосовувати інструментарій, проводити теоретичне та емпіричне дослідження, аналізувати й узагальнювати та презентувати його результати, обґрунтовувати висновки. <p>Вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами таких <i>програмних результатів навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Демонструвати системний науковий світогляд, професійну етику та загальний культурний кругозір. • Демонструвати універсальні навички дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичного аналізу інформації, управління науковими проєктами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності, дотримання принципів академічної доброчесності. • Генерувати нові ідеї (креативність). • Обирати та застосовувати інновації для інтеграції науки і практики, розв'язання суспільно значущих проблем. • Практикувати пошук, самостійний відбір та обробку наукової інформації й емпіричних даних. • Використовувати загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, які спрямовані на пізнання досліджуваних явищ та соціальних процесів. • Формулювати наукову проблему, розробляти концептуальні засади, висувати робочі гіпотези досліджуваної проблеми, обирати методи наукового дослідження у сфері соціальної роботи. • Розробляти та застосовувати інструментарій, проводити теоретичне та емпіричне дослідження, аналізувати й узагальнювати та презентувати його результати, обґрунтовувати висновки.
<p>Теми</p>	<p>Тема 1. Сутність методології сучасного дослідження в галузі соціальної роботи Сутність методології наукових досліджень як основної теорії пізнання дійсності. Складники методології як форми мислення і діяльності. Сучасні підходи, концепції і теорії соціальної роботи.</p> <p>Тема 2. Рівні методології дослідження в галузі соціальної роботи Методологічні основи наукового дослідження: поняття «методології», її рівні та форми. Основні методології філософського рівня пізнання.</p>

	<p>Загальнонауковий рівень соціальної роботи. Системний підхід. Класифікаційні дослідницькі системи у галузі соціальної роботи. Конкретно-науковий і технологічний рівні методології дослідження в галузі соціальної роботи.</p> <p>Тема 3. Характеристика досліджень у галузі соціальної роботи Наукове дослідження як процес розв'язання наукової проблеми. Сутність і завдання наукових досліджень у галузі соціальної роботи. Етапи і методи наукового дослідження. Склад і характеристика основних наукових результатів наукового дослідження. Взаємозв'язок наукових результатів дослідження з відповідною науковою концепцією, парадигмою і генезою наукової думки.</p> <p>Тема 4. Методологічні засади формування інформаційного забезпечення наукового дослідження у галузі соціальної роботи Сутність та особливості інформації, що використовується в процесі наукового дослідження. Характеристика джерел формування первинної наукової інформації. Визначення потреби в інформації для підготовки дисертаційної роботи.</p> <p>Тема 5. Теоретичні й емпіричні методи дослідження в галузі соціальної роботи Теоретичні методи дослідження. Емпіричні методи дослідження. Науковий експеримент, гіпотези і програма експерименту, структура наукового експерименту та його етапи, система загальних вимог для ефективного проведення експерименту.</p> <p>Тема 6. Використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних дослідження у галузі соціальної роботи Визначення методів обробки емпіричних даних на етапі планування експерименту. Визначення критеріїв і показників досліджуваного явища. Вибір шкал оцінювання. Переведення показників різних методик у єдину шкалу для можливості співставлення кількісних результатів емпіричного дослідження та їх статистичної обробки. Розрахунок відсоткових співвідношень, середніх значень. Перевірка вибірки дослідження на нормальність розподілу статистичних даних. Вибір параметричних і непараметричних методів математичної обробки даних. Визначення валідності, надійності, достовірності результатів наукового дослідження.</p> <p>Тема 7. Статистична обробка і презентація емпіричних даних дослідження у галузі соціальної роботи Способи статистичної обробки емпіричних даних дослідження у галузі соціальної роботи. Впорядкування емпіричних показників дослідження у галузі соціальної роботи для статистичної обробки з використанням комп'ютерних програм. Програми для статистичної обробки емпіричних даних дослідження. Презентація результатів дослідження за допомогою використання комп'ютерних технологій.</p> <p>Тема 8. Логіка наукового дослідження в галузі соціальної роботи Наукове дослідження: сутність та загальні вимоги. Логіка наукового дослідження. Загальні типологічні ознаки дисертації як виду наукового дослідження. Вибір і затвердження теми дисертації. Загальні вимоги до змісту і структури, написання та оформлення рукопису дисертації. Вимоги до оформлення автореферату дисертації. Основні вимоги підготовки дисертації до публічного захисту. Порядок та процедура публічного захисту дисертації на спеціалізованій вченій раді.</p>
<p>Орієнтація (на кого)</p>	<p>для третього освітньо-наукового рівня доктор філософії (PhD) спеціальності 231 Соціальна робота</p>

розрахований курс)	
Резюме викладача	Харченко Сергій Якович – завідувач кафедри соціальної педагогіки, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
Інформація для підтримання зв'язку з викладачем	Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії (PhD) спеціальності 231 Соціальна робота можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри соціальної педагогіки, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою: e-mail: hk.sergey@ukr.net
Попередня підготовка	Навчальна дисципліна „Філософія науки” (рівень доктор філософії (PhD), Навчальні дисципліни з підготовки фахівців у галузі соціальної роботи, які вивчалися на освітніх рівнях бакалавра, магістра
Як навчатися?	Вивчення курсу передбачає формування фахових компетентностей, які складають важливе підґрунтя професійної компетентності здобувачів третього освітньо-наукового рівня доктор філософії (PhD) спеціальності 231 Соціальна робота. Лекція передбачає взаємодію лектора зі здобувачами при розкритті системи уявлень щодо тих чи інших явищ, процесів, понять курсу, допомагає здобувачам осмислити проблему й дійти певного висновку, спонукає їх до цілеспрямованої практичної діяльності. Практичне заняття передбачає організацію викладачем детального розгляду здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань. Самостійна робота здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.
Навчальні матеріали	<p style="text-align: center;">Базові:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования. М. : Издательство МАУП, 2004. 216 с. • Бірта Г. О. Методология і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с. URL: http://surl.li/tjfs • Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. URL: http://surl.li/qyjb • Загвязинский В., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования. М. : Владос, 2001. 200 с. • Каламбет С. В. Методология наукових досліджень: Навч. посіб. / С. В. Каламбет, С. І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с. URL: http://surl.li/tjgq • Зосимов А. М., Голік В. П. Дисертаційні помилки. Х. : Інжек, 2004. 215 с. • Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями. Полтава : МОН, АПН, 2005. 201 с. • Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень. К. : Слово, 2009. 239 с. • Лебедев С. А. Уровни научного знания. <i>Вопр. философии</i>. 2010. №1. С. 62–75. URL: http://vphil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=97 • Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. Сучасний філософський дискурс: Оновлення методологічної культури: монографія. К. : ВППОЛ, 2000.

302 с.

- Марцин В. С., Міценко Н. Г., Даниленко О. А. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Л. : Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.
- Методологія та методи наукового дослідження в соціальній роботі URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/327/7.pdf>
- Педагогічні технології в сучасних наукових дослідженнях: досвід та інновації : монографія / за ред. С. Я. Харченка ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. 372 с.
- Попковская П. Я. Методология научных исследований. Минск: Информ-прес, 2006. 182 с.
- Семенов О. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів. Київ – Глухів: ІППІ ІПН України, ГДПУ, 2002. 95 с.
- Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень. К. : 2000. РНКЦ «ДНІТ», 2000. 259 с.
- Сисоєва С.О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с. URL: <http://surl.li/tjfd>
- Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні : монографія / За ред. С. Я. Харченка. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. 378 с.
- Степин В. С. Научное познание в социальном контексте. Избранные труды. Минск : БГУ, 2012. 416 с.
- Степин В. С. Философия науки. Общие проблемы. М. : Гардарики, 2006. 384 с.
- Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: на-вч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, Омельченко С.О., Краснова Н.П., Юрків Я.І. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2016. 434 с.
- Харченко С. Я., Кратинів Н. С., Чиж А. Н., Кратінова В. А. Методология и методы социально-педагогических исследований. Луганск, 2001. 217 с.
- Bryman, A.(2004). *Social research methods* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Drake, Brett, & Melissa Jonson-Reid. (2007). *Social work research methods: From conceptualization to dissemination*. Boston: Allyn and Bacon
- Ellingsen, I. T., Størksen, I. & Stephens, P. (2010). Q methodology in social work research. *International Journal of Social Research Methodology*, **13** (5), 395 – 409. <https://doi.org/10.1080/13645570903368286>
- Grinnell, Richard, M., & Yvonne A. Unrau, eds. (2007). *Social work research and evaluation: Quantitative and qualitative approaches*. 8th ed. New York: Oxford Univ. Press.
- Kreuger, Larry W., & W. Lawrence Neuman (2006). *Social work research methods: Qualitative and quantitative applications*. Boston: Pearson, Allyn, and Bacon.
- Thyer, B. A. (2010). *The handbook of social work research methods* (2nd ed.). Los Angeles: Sage.

Додаткова навчальна література

- Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с. URL: <http://surl.li/tjfi>
- Касавин И. Т. Социальная эпистемология. Фундаментальные и

	<p>прикладные проблемы. М. : Альфа-М, 2013. 557 с.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ : пер с англ. URL: http://scorcher.ru/art/theory/any/lacatosh.php • Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: http://surl.li/tjer • Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 40 с. URL: http://surl.li/tjgd • Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с. URL: http://surl.li/tjfn • Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с. URL: http://surl.li/tjhn • Ребуха Л. З. Методологічне обґрунтування соціальної роботи як виду професійної діяльності за сучасних умов суспільного розвитку. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2016. Вип. 11. С. 26-31. URL: http://surl.li/tjnx • Степин В. С. Теоретическое знание. Структура, историческая эволюция. М. : Прогресс-Традиция, 2000. 744 с. • Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. 240 с. URL: http://surl.li/tjiv • Чмиленко, Ф.О., Жук Л.П. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Д.: ПБВ ДНУ, 2014. 48 с. URL: http://surl.li/tjns • Penrose R. (2005).The road to reality: A complete guide to the laws of the universe. New York : A. A. Knopf. XXVIII + 1094 p. • Wootton D. (2016).The Invention of Science: A New History of the Scientific Revolution L. : Penguin. • Sarah Matthews. (2011). A note on ‘image’ methodology for social work qualitative research: Socially inclusive research methods for service users. <i>Social Work & Social Sciences Review</i> 15(3), 119-127. DOI: 10.1921/095352211X656645 <p style="text-align: center;">Інформаційні ресурси</p> <ul style="list-style-type: none"> • Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua • http://psyfactor.org - Інтернет-проект «ПСИ-ФАКТОР» • http://i-soc.com.ua/ Інститут соціології Національної академії наук України • http://sau.in.ua/ Портал Соціологічної асоціації України • https://transparentcities.in.ua/novyny/metodologiya Методологія • https://transparentcities.in.ua/ TransparentCities • http://www.ukrstat.gov.ua/ Державна служба статистики України
Необхідне устаткування	Наявність мультимедійного обладнання, доступу до мережі Internet.
Спільні / індивідуальні види	Лекція (оглядова/тематична; лекція-бесіда, лекція-візуалізація) Практичні заняття (презентація / дискусія / повідомлення / виконання вправ та завдань/ самостійна робота з джерелами інформації

навчальної діяльності			
Форми контролю	<p><i>Методи самоконтролю:</i> уміння самостійно оцінювати свої знання</p> <p><i>Поточний контроль</i> здійснюється за допомогою тестування; усного опитування; письмового контролю.</p> <p><i>Підсумковий контроль</i> – екзамен.</p> <p>Підсумковий контроль є сумою оцінок, отриманих здобувачем за виконання практичних завдань, контрольних модульних робіт, завдань для самостійної роботи. Максимальна оцінка становить 100 балів.</p>		
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду діяльності)	Вид діяльності	Критерії оцінювання	Бали
	Виконання практичних занять	Всі завдання виконані вчасно, обґрунтовані, повні, вірні, з використанням основної та додаткової літератури.	0-64
	Виконання завдань для самостійної роботи	Всі завдання виконані вчасно, обґрунтовані, повні, вірні, з використанням основної та додаткової літератури, носять творчий характер. Представлені вчасно для перевірки викладачем.	0-20
	Контрольні модульні роботи	Представлено вірні й повні відповіді на тестові завдання модульного контролю	0-16
	Усього за курс		100
Формат і політика курсу	<p>У курсі «Методологія наукових досліджень у галузі соціальної роботи» логічно об'єднані тематичні блоки, що включають лекції, практичні заняття, поточні тестування, контрольні модульні роботи, консультації, спрямовані на формування програмних результатів.</p> <p>Практичні заняття включають елементи опитування, письмового тестування, бесід та обговорення, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи.</p> <p>Здобувач і викладач несуть спільну відповідальність для досягнення мети курсу, поважають один одного, неупереджено ставляться до думок і позицій інших щодо тих чи інших питань курсу.</p> <p>Викладач консультує здобувача щодо роз'яснення змісту і особливостей виконання практичних завдань, завдань для самостійної роботи, питань, які були недостатньо зрозумілі під час вивчення курсу.</p>		
Забезпечення виконання принципів академічної доброчесності	<p>У процесі роботи необхідно дотримуватися Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/polojakademdobro2.pdf), відповідних принципів академічної доброчесності.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Письмові роботи, презентації мають бути авторськими, оригінальними. - Письмові роботи мають бути оформлені згідно встановлених правил, з урахуванням вимог до цитування, подання відповідних покликань. - Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. 		
Feedback курсу	Зворотній зв'язок здійснюється на основі чату, системи повідомлень на сторінці курсу на освітньому порталі ЛНУ імені Тараса Шевченка		